

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Котова Едуарда В'ячеславовича на тему:
«Дискурсивна природа сучасного політичного процесу:
моделювання та прогнозування»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 – «Політологія»

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні політичного процесу крізь оптику дискурсивної структури. Отримані моделі було проаналізовано на мові програмування R та представлені у вигляді семантичного наповнення вузлових точок політичного дискурсу. Доводиться дискурсивний вплив на політичних акторів, які у політичних діях спираються на логіку дискурсу, тому авторська теза щодо трансформації суб'єкта пов'язана з стійкою ментальною диспозицією. Як продукт дискурсу ментальні диспозиції розривають суб'єкта на фрагментарні ідентичності. Звідси спрогнозувати дії суб'єкта через дискурс-аналіз дозволяє й спрогнозувати сам політичний процес.

У дослідженні здійснено спробу побудувати діахронічну та синхронічну моделі структури політичного дискурсу України за період 2009 – 2020 рр. Надано показники дискурсних критеріїв, виділено «вразливі» місця структури політичного дискурсу, визначені дискурсні патерни на рівні гегемонного дискурсу, відзначено середній показник кореляції текстів, що аналізувалися (0.6). Все це свідчить про самостійність, інноваційність та унікальність політологічного аналізу в Україні.

Тема, поставлена мета, завдання кваліфікаційної роботи Котова Едуарда В'ячеславовича, сформульовані відповідно до сучасної проблематики політичного процесу як дискурсного явища. Напрями авторського аналізу пов'язані з методологічними підходами визначення політичного процесу крізь дискурс-аналіз; розробкою теоретико-понятійної

основи формального аналізу дискурсу за вектором постструктуралізму; дослідженням еволюції політичної суб'єктності та її трансформації. Завдяки побудованій мережевій моделі політичного дискурсу України було визначено основні тенденції еволюції політичного процесу та здійснено прогнозування й перспективи подальшого дослідження політичного дискурсу.

Теоретичне значення результатів роботи розкриває поняття «політичний процес» крізь періодизацію методологічного та методичного аспектів: інституційний/неоінституційний етап, біхевіоралістський етап, системний, структурно-функціональний етап, а також теорія раціонального вибору та дискурсивна теорія. Наголошуючи на тому, що політичний процес виступає як мультискладовий соціальний процес, авторська увага сконцентрована на міждисциплінарному способі дослідження політичної суб'єктності. Трансформація суб'єкта проаналізована через психоаналітичну традицію, позитивізм, постмодернізм та постмарксизм. Сама дискурсна методологія дослідження концепції суб'єктності ґрунтується на постструктуралістській теорії дискурсу. Як продукт, що продукується дискурсами, суб'єкт представлений в якості нестабільної ідентичності в категоріях «суб'єктних позицій». Сам дискурс у кваліфікаційній роботі розуміється як фіксація значень навколо деяких «вузлових точок». Вузлова точка — привілейований знак, навколо якого впорядковуються і набувають свого значення інші знаки та організовується дискурс.

Поставлена мета дослідження, визначені об'єкт та предмет дослідження побудовані за напрямком, в якому здійснюється дослідження, відповідають поставленим завданням та послідовності припущень, здійснених автором.

Серед нових наукових результатів теоретичного та науково-методичного змісту необхідно виокремити такі:

- 1) по-перше, визначено основні теоретичні засади використання формальних методів дискурсного аналізу для дослідження динаміки політичних процесів;

2) по-друге, визначено основні риси формального дослідження дискурсу, що ґрунтуються на наступних компонентах: елімінація статусу суб'єкта-дослідника із процесу аналізу; поєднання кількісних та якісних форм та критеріїв для побудови моделі; наявність структурованої категоріальної бази; забезпечення епістемологічної відповідності застосовуваних теорій та категоріального апарату;

3) по-третє, проведено аналіз структури політичного дискурсу України в період з 2009-2020 років із використанням розробленого алгоритму, визначено корелятивну складову дискурсивних структур політичного процесу України в різні часові проміжки та побудовано мережеву модель політичного дискурсу України для наступних часових проміжків: 2009-2010, 2011-2013, 2015-2018, 2019-2020 років.

Практичне значення результатів полягає у розробленій програмі в мові програмування R, що дозволило виділити ключові елементи мережевої моделі структури політичного дискурсу в зазначені часові інтервали. Встановлені рівні класифікації мови, як синтаксичний, морфологічний та фонологічний, можуть бути використані під час обробки політичних текстів. Складений стоп-словник можна застосовувати на різних етапах аналізу дискурсу, як при підготовці корпусу текстів, так і під час отримання матриці термів-документів в окремих документах корпусу. Побудована формальна модель дискурсної структури політичного процесу може бути використана під час аналізів політичних процесів як текстів. У подальшому дискурсні патерни можна досліджувати в іноземних текстах. Що може бути важливим як для науковців, так і для представників громадського сектору.

Дисертація виконана особисто, містить наукові гіпотези, положення, теоретичні та експериментальні результати, які є достовірними та об'єктивними. Кваліфікаційна праця демонструє відповідність усім вимогам щодо рівня наукової кваліфікації здобувача, що зазначено у Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії

(Постанова КМУ «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» від 06 березня 2019 р. №167).

Зміст основних положень дослідження викладено у 8 публікаціях, 3 з яких у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав з наряду, за яким підготовлено дисертацію, 3 – у наукових виданнях України, які додатково відображають наукові результати дисертації.

1. Котов Е. В. Методичні засади формального аналізу політичного дискурсу. *Політичне життя*. № 3, 2019. С. 77-81.
2. Котов Е. В. Теоретичні засади застосування дискурс-аналізу для дослідження політичного суб'єкта. *Політичне життя*. № 3, 2018. С. 101-107.
3. Котов Е. В. Формальний аналіз дискурсу. *Політичне життя*. № 1, 2021. С. 25-30.
4. Kotov E. Probable ways to formalize the study of political discourse. *Politics and Knowledge: New Trends in Social Research*. FILOdiritto Proceedings, Bolona, 2020. P.224-230 (Web of Science - under indexation).
5. Kotov E. Some comments on the algorithm of automatic analysis of political discourse. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Svazek 7. 6 vydání. S. 116-120.
6. Котов Е. В. Деякі теоретично-практичні аспекти застосування дискурсаналізу в політичній сфері. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики». Дніпро: СДП «Охотнік», 2018. С. 107-109.
7. Котов Е. В. Можливості та обмеження аналізу політичного дискурсу за допомогою пост структуралістської методології дискурс-аналізу. *Наука, освіта, суспільство: реалії, виклики, перспективи*: зб. матеріалів конференції. Вінниця: ТОВ "ТВОРИ", 2019. Т1. С. 32-34.
8. Котов Є. В. Десуб'єктивація політичного процесу крізь призму дискурсивного аналізу. *Збірник матеріалів наукового семінару «Формування*

наукової траєкторії магістрів та аспірантів». Вінниця, 2020. С. 37-40.

Результати дисертації повною мірою висвітлені у зазначених публікаціях.

Вищезазначене дає підстави рекомендувати дисертацію Котова Е. В. на тему: «Дискурсивна природа сучасного політичного процесу: моделювання та прогнозування» до захисту на підставі п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р. у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензенти:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
та державного управління
ДонНУ імені Василя Стуса

Т. Л. Нагорняк

доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри політології
та державного управління
ДонНУ імені Василя Стуса

І. В. Мацишина

